

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д.и.н. Людмила Дончева-Петкова

член на Научно жури, назначено със заповед на г-н Ректора на СУ (№ РД 38-565/3.10.2023 г.) по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“, професионално направление 2.2. История и археология (Археология – Средновековна археология).

Конкурсът за заемане на академична длъжност „доцент“ за нуждите на Катедра „Археология“ при Исторически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е публикуван в Държавен вестник, бр. 65 от 28.07.2023 г. Единствен кандидат е главен асистент д-р Чавдар Янакиев Кирилов. Документите за конкурса са приети от назначена от Ректора на Университета комисия, а основание за неговото участие в конкурсната процедура е депозираната справка, че изпълнява минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ.

През 1998 г. Чавдар Кирилов завършва специалност Археология в Историческия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, а през 2006 г. защитава докторат по археология в Университета „Йохан Волфганг Гьоте“ във Франкфурт на Майн – Германия на тема: „Studien zu den frühmittelalterlichen Wurzeln europäischer Stadtentwicklung: Archäologische Befunde Mitteleuropas, ihre sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Deutung und der Vergleich zum Raum der östlichen Balkanhalbinsel“. От 2006 до 2010 г. е археолог и главен специалист към Химическия факултет на Софийския университет. От 2010 г. до 2012 г. е асистент, а от 2012 досега – главен асистент към Катедра „Археология“ – преподавател по средновековна българска археология, както и по археология на Късната античност и Великото преселение на народите.

Научните интереси на Чавдар Кирилов са в сферата на Късната античност, Средновековието, а напоследък и към османската епоха. Автор е на две монографии, едната е дисертацията на немски език, другата – хабилитационният труд. Автор е на 18 студии/статии в научни списания и сборници, от които три са на немски и две на английски език, една е в съавторство. Като „статия в сборник“ са определени 29 кратки публикации, представени предимно в поредицата Археологически открития и разкопки. От тях три са самостоятелни, а останалите са в съавторство. Една на английски език – № 32 е публикувана в Германия, а друга – на немски в съавторство с Р. Колева – в Румъния.

Предложената научна продукция за хабилитация е представена от двете монографии и осем студии/статии, от които две са на немски и две на английски език. Те са посветени на различни паметници и проблеми, на интересни находки, на въпроси за градове, селища, столици, замъци, миграции. Най-общо могат да се обединят в три направления: дребни находки, селищна проблематика, демографски проблеми.

1. Дребни находки. Започвам с тези публикации (те са две), защото с тях е свързан хабилитационният труд, на който трябва да се отдаде по-голямо внимание и защото много и различни дребни находки досега са пренебрегвани в нашите научни изследвания. Хабилитационният труд е с оригинално заглавие „Непознатите познати. Стъклените гривни в България от късножелязната до османската епоха” и е в обем от 432 страници. От тях основният текст, обособен в девет части, обхваща 158 страници, следва регистър на 372 археологически обекта до с. 359, богата библиография, представена в 72 страници и Приложение (шест карти и 19 табла). Както показва заглавието, монографията е посветена на стъклените гривни, широко разпространени, но слабо изследвани накити от III в. пр. Хр. до края на османската епоха. Акцентът на работата пада върху днешните български земи, но авторът многократно се спира на тези накити в обширното пространство от Рейн до Крим и от Татрите до Синайския полуостров. Всяка част започва с добре подбрани и подходящи цитати, взети от различни, известни автори.

Предговорът е подробен и в него е разгледана необходимостта от темата и структурата на монографията, както и терминологията на епохите. Авторът обяснява защо предпочита да нарича гривните от предримско време „латенски“, а не „от късножелязната“ и/или „от елинистическата“ епоха: „... считам, че избраният термин не само е коректен от времева гледна точка, но и отразява много по-адекватно (най-малкото въз основа на познатото до момента) тяхната културна принадлежност“ (с. 15). Неясно обаче остава защо в заглавието на книгата е останал терминът „от късножелязната епоха”. Обяснени са и приетите термини за останалите епохи – римска, средновизантийска, османска. Подробно е показано състоянието на проучванията у нас – от началото на XX в. с могилата Топра асар при с. Салалий (дн. Борец), сведенията на К. Шкорпил и Д. Айналов за гривните в Плиска, проучванията на средновековното селище при с. Копринка над античния Севтополис и допуснатите грешки от Й. Чангова, сливенските гробове с гривни и тези от некропола „Св. София” в София, за да се достигне до регистрираните от автора 372 обекта.

В частта „Технология” са проследени двата производствени етапа, познати от античността – стъклопроизводството, т. е. получаването на стъкло чрез смесване на

различни природни суровини при висока температура и стъклообработката, при която суровото стъкло се превръща в различни форми. Вниманието е спряно на стъклообразуващите елементи и на формуването на стъклените гривни, което се осъществява с две различни техники – шевна и безшевна (досега не е коментирана у нас).

В частта „Систематика“ се дискутират теоретични и методически проблеми на два от основните подхода при систематизирането на археологическия материал – класификацията и типологията. Авторът застъпва тезата, „че е за предпочитане да се работи с динамични класификации на материала в зависимост от нуждите на конкретно изследване”.

В следващите четири части са разгледани стъклените гривни през четирите големи епохи – латенска, римска, средновизантийската и османската. Отбелязано е, че тези части са неравномерни поради „различната степен на познанията и различния брой обекти, респ. различното количество на материалите от всяка от тях”. В зависимост от материала от различните епохи вниманието е спряно на разпространението им у нас и аналогии извън България. Установено е че „по Рейн няма средновизантийски и османски гривни, в Мала Азия и Палестина няма латенски. У нас има всичко” (с. 14). В тези четири части са проследени техниката на направа, формата, размерите, колорита, прозрачността, повърхността, сеченията, социалния статус, употребата, потребителите, етническа и религиозна принадлежност, индивидуална идентичност, хронологията (въпросите около началната и крайната дата).

Описани са „повсеместно” разпространените латенските стъклени гривни, датирани от средата на III до средата на I в. пр. Хр., а тези от България между последните десетилетия на III в. и края на II в. пр. Хр. Латенските гривни са определени като „особена група”, „добре разграничена от групите от по-сетнешните епохи” (с. 82). Посочени са проучвателите на тези накити, заслугата на Т. Хеверник за идентифицирането им като самостоятелна група. Проследени са малкото известни у нас обекти с такива гривни, най-вече между р. Дунав и Стара планина. Разгледани са техните белези – форма, цветове, украса, сечения, предимно безшевна техника, която е повод на Т. Хеверник да я нарече „келтска“. Авторът остава с надежда, че в бъдеще ще се обръща по-голямо внимание на тези малко познати у нас накити, защото „южнодунавските земи имат потенциала да бъдат не просто потребител, а (и) коректив на знания, идеи и (традиционно лелеяни) датировки”(с. 89).

Чавдар Кирилов установява, че определените като „римски” стъклени гривни се появяват към последните десетилетия на III в., без да може да се говори за „бум” в

употребата им. Установява комплексите, които могат да бъдат датирани след 400 г., както и че в земите южно от Долен Дунав не изчезват напълно през V–VI в. Отбелязва, че за сега не е ясно дали са разпространени из цялата Римска империя. Обектите, в които са засвидетелствани у нас, са малко (повечето от откритите екземпляри не са публикувани), докато в Източното Средиземноморие и Леванта са често срещани. И за тези гривни авторът остава с надежда, че в бъдеще ще се установят производствените центрове (допуска местни работилници у нас), пътищата на проникване, регионалните особености и т.н. Уточнява техните белези с преобладаващата шевна техника и черен цвят. Предполага че носителите им са хора с различни верски убеждения, тъй като някои гривни са украсени с езически, с юдейски (седмосвещници) и с християнски (хризми и др.) религиозни символи.

Стъклените гривни са определени като „една от визитните картички на средновековието” (с. 109). Въпреки споровете около появата им, авторът с основание приема, че не са по-ранни от средата – втората половина на X в., дори и в „собствено византийски земи”. Тяхната мода най-вероятно отмира през първата половина на XIII в. Почти няма обекти от средновизантийската епоха, в които да не са открити. Голямото им количество помага за пълната им характеристика. Всички техни белези, както и употребата им (като накит и като елемент от облеклото), са описани подробно. Подробно са тълкувани „причините за края”. В заключителната част е направен опит да се изведат няколко групи гривни, „които са диагностични за средновизантийската епоха и могат да се считат за несъмнени (и само нейни) представители”. Такива са рисуваните, широките полихромни, както и широките монохромни с плоско сечение и надлъжни канелюри.

За първи път у нас Чавдар Кирилов разглежда детайлно стъклените гривни от османската епоха. Той отбелязва, че са популярен накит през XVII и XVIII в., че са разпространени из целия Балкански полуостров, че публикуваните екземпляри от България са малко, въпреки че се срещат по цялата територия. За разлика от средновизантийските гривни, които с малки изключения липсват на север от р. Дунав, османски стъклени гривни са намирани и във Влашко, и в Унгария. Диагностицира редица техни характерни белези. Широкото им разпространение в Близкия изток е показателно, че част от потребителите им принадлежат към мюсюлманската общност в рамките на империята. Авторът установява, че въпреки обичайната безинвентарност на мюсюлманския погребален ритуал, стъклени гривни се откриват, при това не чак толкова рядко, и в гробни контексти. Намирането им и в християнски некрополи у нас и в Румъния показва, че не играят ролята на верски отличителен символ.

Още в предговора Чавдар Кирилов отбелязва, че огромното количество гривни е причина да не работи с оригинални, а с публикувани материали, поради което „дадените в книгата отговори са доста по-малко от поставените въпроси” (с. 10). И все пак при неясни въпроси би могъл да погледне съхраняваните в музеите материали, като напр. гривните от Одърци, намиращи се в РИМ Добрич.

Т. нар. част „Заключение” представлява няколко абзаца с разсъждения на автора. Всъщност заключение няма, защото Чавдар Кирилов отбелязва: „нямам намерение да резюмирам основните изводи от изследването или да чертая насоки на бъдещите проучвания. Каквото имах да казвам, вече бе казано“.

Регистърът на археологическите обекти, за чието представяне е вложен огромен труд, е съществена част от книгата. В нея подробно и критично са предадени сведения за всеки паметник и намерените стъклени гривни. Обектите са подредени по азбучен ред. След името на всяко селище е посочен съответстващият му код, съгласно Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици в Република България (ЕКАТТЕ). Струва ми се, че за по-голяма яснота и за улеснение на читателя обектите можеха да бъдат обособени по епохи, тъй като в частите за различните епохи не всички обекти са отбелязани. Това е направено в петте карти, но там многобройните кодове са тези, които затрудняват.

Монографията е направена с много труд, с огромно желание на автора да представи характерните белези на стъклените гривни през четирите епохи. Вижда се дълбочината на проблема. Читателят се запознава с огромна литература, с непознати досега у нас трудове на чужди автори. Монографията ще е полезна за всеки, който се докосне, който открива тези накити, защото ще може лесно да ги определя и датира.

На други дребни находки – подковите за обувки – е посветена последната статия № 10 в приложения списък. Тези рядко срещани предмети почти не са коментирани в археологическата литература, а доколкото се споменават появата им се отнася около 1200 г. сл. Хр. Считани са за обичайни за зрялото средновековие, като продължават да се използват през османската епоха до наши дни. Наблюденията на Чавдар Кирилов обаче показват, че подковите за обувки не се срещат в некрополи от XIII–XIV в., а са характерни за османските. Отсъстват и в добре документираните селища от преди края на XIV в. Появяват се в днешните български земи по време на османското завоевание, като са употребявани от всички групи и слоеве на населението, а не само от войската. Такива са данните и от други балкански страни – Гърция и Сърбия.

2. Селищна проблематика. Към това направление принадлежат повечето от посочените за хабилизация публикации. Още в магистърската теза Чавдар Кирилов се

занимава с проблема за т. нар. „феодален замък“ в българските земи. Интересите му продължават в докторската дисертация, публикувана като монография в Бон през 2006 г. (№ 2). Темата е много трудна, а е дадена за разработка на начинаещ учен. Посветена е на изследване на урбанизационните процеси през ранното средновековие в Средна и Западна Европа, от една страна, и Югоизточна Европа, от друга, т. е. между „каролингския“ и „византийския“ свят. Поставени са за разрешение въпроси за съществуването на градове, за приемствеността между (късно)античната градска култура и ранносредновековната, за ролята на властта в урбанизационните процеси, за ролята на пътищата и комуникациите в развитието на градовете, както и въпросът за съществуването на столици, на постоянни владетелски резиденции. В търсене на отговори е направен опит за очертаване на археологическото понятие за град. В резултат на анализа на обекти от Средна Европа и Източните Балкани авторът стига до извода, че „преките примери за приемственост на Запад, т. е. за продължаване на живота в антични градски центрове, принципно са повече и по-добре видими в сравнение с Изтока, но че градът на зрялото средновековие на Запад има твърде малко общо с късноантичния си предшественик, докато на Изток е тъкмо обратното”. Причините за това са различните пътища, по които тръгва урбанизацията на Изток и на Запад, както и мощното културно влияние на Византия на Изток, която играе значителна роля в съхраняването на редица черти на късноантичния град през средновековието.

В статия № 4 „Българският замък – реален или въздушен?” авторът с основание оспорва мненията, наложили са през втората половина на XX в. за съществуване на феодални замъци в България, особено в периода на Второто българско царство, близки до тези на феодалния замък в Западна и Централна Европа. Проследява появата и развитието на замъка на запад. Установява, че на Балканите липсват свидетелства, че поземлената аристокрация строи укрепления в собствените си земи. Установява, че укрепленията се изграждат от името на централната власт, която се грижи за поддръжката им и за разположените в тях военни части, че крепостите във византийския свят не обслужват интересите на отделни лица или семейства, а отбраната на цялата държава.

В студия № 7 „За резиденцията на Червенските архиепиеи през средновековието” авторът отбелязва, че в средновековния Червен не е идентифицирана епископската/митрополитската резиденция. Той прави преценка на резултатите от разкопките на най-представителната сграда в Червен, която през 60-те години на XX в. е обявена за седалище на предполагаем местен феодал. С основание отбелязва, че в

Червен не са запазени писмени сведения за средновековни феодали, а строителните надписи от града свидетелстват, че фактическият строител там е бил царят или централната власт. Ето защо предполага, че въпросната представителна сграда е била по-скоро резиденция на червенските епископи и митрополити, които са писмено засвидетелствани, отколкото седалище на феодал.

В студия № 9 авторът оспорва, че Констанция е определена от Ив. Велков град в м. „Асара“ при Симеоновград. Този град се споменава в писмените извори от IX до началото на XIII в. Археологически разкопки в м. „Асара“ свидетелстват, че там не е имало живот след първата половина на XII в., като особено впечатление прави не толкова липсата на монети от XII и началото на XIII в., колкото на сграфито керамика. Авторът посочва, че град с името Констанция е превзет от цар Калоян през 1201 г. по време на кампания, при която е превзета и Варна. Според него много по-логично е този град да се отъждестви с някогашната столица на Малка Скития – Томи, която през ранното средновековие се сдобива с името Констанция, име, което във видоизменена форма носи и днес.

И в други трудове се вижда интереса на Чавдар Кирилов към селищната проблематика и икономическите процеси през Средновековието, към проблемите на прехода между Късната античност и Средновековието, а напоследък към периода на Късното средновековие, към османската епоха.

Така в статия с № 3, на английски език „The Reduction of the Fortified City Area in Late Antiquity: Some reflectionson the End of the "Antique City" in the Lands of the Eastern Roman Empire” той се е постарал да отговори на въпроса до каква степен намаляването на укрепената площ може да се тълкува като признак за упадък на римските градове. Многобройните примери го водят до извода, че късноантичният градски жител е обитавал по-малка жилищна площ, отколкото неговите предшественици в периода на класическата античност, както и че обитаемото пространство и укрепената площ през късноантичния период са едно и също нещо. Според него намаляването на укрепената площ не е (поне в повечето случаи) причинено от демографска катастрофа или от „общ упадък“ на институцията „град“. В редица случаи новите, макар и по-къси, стени са били непреодолимо препятствие за нахлуващите варвари. Авторът определя намаляването на укрепената площ като превантивна мярка, а не като признак за упадък на градовете и отбелязва, че в много случаи „намаляване“ е синоним на „оцеляване“.

В друга работа (№ 5) на немски език „Der rissig gewordene Limes. Höhensiedlungen im östlichen Balkan als Zeugnis für die Schwäche des oströmischen Reichs in der Spätantik” се обсъждат времето и причините за появата на многоройни укрепени

(с каменни стени) височинни селища в днешните български земи, издигнати през късната античност и преизползвани през средновековието. Обикновено се разглеждат като военни съоръжения, издигнати срещу варварите, в които са разположени военни гарнизони. Според Чавдар Кирилов археологическите проучвания показват, че не всички са военни съоръжения и че много от тях са обитавани от цивилно население, занимаващо се със занаяти, търговия и селско стопанство. Докато едни са строени от централната власт, повечето са издигнати от провинциалното население, което само се е грижило за оцеляването си и за имуществото си. Авторът отбелязва, че несигурността е довела до това, че и новоосновани през VI в. градове се различават от класическия античен град и по същество са височинни укрепени селища. Това е и една от причините за размиването на границите между „града“ и „селото“ през късната античност.

Статия № 8, „Меч или рало“ е размисли относно края на късноантичната селищна мрежа в Тракия. И тя е свързана с укрепените височинни селища в планинските и полупланински райони. Посочено е, че в българската научна литература е наложена тезата за внезапното изоставяне на тези селища през Ранното средновековие и за повторното им заселване едва през X в. Според авторът мащабните „опустошения“, приписвани на аварите и славяните, не са подкрепени от съществени писмени данни и от убедителни археологически доказателства. Затова търси друго обяснение. Обръщайки внимание на липсата у нас на археологически данни за сечива за зърнопроизводство през VI в., контрастираща с обилните примери за консумация на зърнени храни във височинните селища, той допуска, че голяма част от техните жители, заети в различни от земеделието икономически дейности (например рударство), са централизирано снабдявани с храни – икономически модел, който рухва след отнемането от страна на перси, а после и на араби, на големите имперски зърнопроизводителни региони. Мнението му е, че в резултат на това у нас и другаде централизираното снабдяване с храни става невъзможно, а хората са принудени да потърсят различни икономически и селищни модели.

3. Демографски промени. Към това направление се отнася публикация № 6. „Мнимото изселване на българи от Паристрион. Някои бележки по въпроса за демографските процеси между Дунав и Стара планина през XI–XII век“. Чавдар Кирилов отбелязва, че в българската историография периодът между края на X и края на XII в. се смята за трудно време, белязано от демографска и социална катастрофа. Приема се, че в резултат на варварския натиск през втората половина на XI в. са разрушени или загиват десетки селища, а немалка част от населението се изселва на юг в Тракия. Като археологическо доказателство за тази катастрофа обикновено се

разглежда както липсата на монети, така и на археологически находки (керамика и др.) в Паристрион след края на XI в. Според направения от него анализ на многобройни монетни колекции от XI–XII в. редуцията, а на много места и прекратяването, на монетната циркулация, не са резултат от прекъсване на живота на едно или друго селище. Дължат се на фискалната политика на империята и на ролята на парите в икономическия ѝ живот, която е свързана не толкова с ежедневни пазарни транзакции в села и градове, а обслужва заплащането на армията и надрегионалната търговия със земите на север от р. Дунав. По тази причина той счита, че реорганизацията на армията (и изобщо начина на администриране на земите между Дунав и Стара планина) в края на XI в. и продължително тежкото финансово състояние на империята след 1071 г., а не напускането на тези земи от досегашните им обитатели, са причина за изчезването на монетите от тях. Затова приема, че няма основания хипотезата тези хора да са мигрирали масово на юг, в Тракия.

Чавдар Кирилов е доста критичен автор, както се вижда и от разгледаните, представени за конкурса материали (№ 4, 6, 7, 8, 9). Той показва свои, оригинални виждания и оспорва мнения дори на авторитети като проф. В. Бешевлиев.

Научната му дейност не се изчерпва само с публикации. Участва в множество изследователски проекти (23), на 20 от които е ръководител. През 2006 и 2007 г. участва под ръководството на доц. Ст. Ангелова в проучвания на НААР Дуросторум – Дръстър – Силистра. Заедно с Р. Колева през 2008 г. провеждат спасително археологическо проучване на обект УПИ 1, кв. 69, НААР „Дуросторум – Дръстър – Силистра“. През 2009 г. участва в спасително археологическо проучване на обект №1, км 276+950 – 277+150, ЛОТ 4 по трасето на АМ Тракия в землището на с. Хаджидимитрово, община Тунджа, област Ямбол и в недеструктивно археологическо проучване на крепостта на хълма „Калето“ край с. Добри дол, община Първомай. Участва през 2008 и 2010 г. в проучването на средновековно селище и некропол при с. Златна ливада, км 19+900 – 20+400 от АМ „Марица“, а през 2012 г. в спасителните археологически разкопки на обект „Римско селище“, с. Ябълково, общ. Димитровград, през 2013 г. в археологическо проучване на обект №1, км 276+950 – 277+150, ЛОТ 4 по трасето на АМ Тракия в землището на с. Хаджидимитрово, област Ямбол и в археологическо наблюдение на строителството на км 05+000 - 25+000 от ЛОТ 1 на АМ „Марица“. От 2010 г. досега заедно с Р. Колева провеждат разкопки на късноантичната и средновековна крепост в кв. "Хоризонт", Балчик. През 2021 г. ръководи „Недеструктивни проучвания“ на обект „Селище от XV–XIX в.“ в м. Турско Конуш, с. Конуш, и м. Джамията, с. Богданица, обл. Пловдив. Вече няколко години (от 2018 г.)

ръководи и разкопките на късноантичната и средновековна крепост "Градището" при с. Мелница, общ. Елхово, обл. Ямбол.

Резултатите от тези проучвания са безспорни, но особено важно е откриването на езическия храм в Дръстър, с който се потвърди идеята на проф. В. Бешевлиев, че Омуртаговият дом на Дунав е средновековният Дръстър. Важни са наблюденията в крепостта при Балчик, при които се установи, че валът е ранновизантийски, а не прабългарски, както твърдеше М. Димитров. Важни са и прецизните стратиграфски наблюдения в Златна ливада, благодарение на които е определена по-ранна дата на откритата там керамика (от VIII–X в.), традиционно отнасяна към XI в., както и откриването и прецизното документиране на богат гроб на воин от началото на XIII в., куманин, може би участник в Клокотнишката битка. Безспорни са резултатите и от проучването на късноантичната и средновековната крепост при Мелница с богатата колекция от печати, предимно на духовни лица (частна кореспонденция), някои дори от края на VIII – началото на IX в., с проучването на некропол от XIII–XIV в.

Научните интереси на Чавдар Кирилов намират отражение и в аудиторните му занимания със студентите от бакалавърската и магистърската програма по археология на СУ „Св. Климент Охридски“. Наред с основните лекционни курсове, на които е асистиращ или титулярен преподавател (Средновековна българска археология, Археология на Късната античност, Археология на Великото преселение на народите), той ръководи и специализираните семинари „Оръжия и оръдия на труда“, „Монашество и манастири“, „Византийският град“, „Град и не-град в ранносредновековна Европа“ и др. Аудиторната му заетост далеч надхвърля нормативните изисквания.

Научните интереси на Чавдар Кирилов проличават и в темите на ръководените от него студенти от магистърската програма по археология, девет от които са успешно защитени. Ръководи лятната теренна практика по средновековна археология на студентите от бакалавърската програма по археология, която от 2009 г. насам се провежда на късноантичната и средновековната крепост в гр. Балчик. Десетки студенти от бакалавърската и магистърската програма по археология са повишили теренната си квалификация (вкл. в областта на недеструктивната археология) чрез участието си в други ръководени от него археологически проучвания, в това число на късноантичната и средновековна крепост край с. Мелница, на микрорегиона „Конуш“ (Асеновградско) и т. н.

Наред с многобройните реализирани проекти, позволяващи му да разгръща активна теренна дейност, Чавдар Кирилов е участвал и в редица други научни и образователни проекти, посветени главно на пространствените анализи в археологията, на

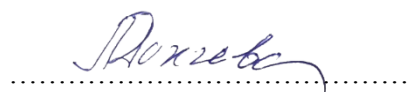
приложението на географските информационни системи в археологическия анализ, както и на различни интердисциплинарни дейности, позволяващи на археологията да надскочи понякога тесните рамки на собствения си научен инструментариум.

Чавдар Кирилов отдавна се е наложил като авторитетен член на археологическата колегия, добре разпознаваем както в България, така и в чужбина. Това се дължи не само на научното му творчество, но и на участието му в научни форуми у нас и навън (благодарение на езиковата му култура), на членството му в Европейската асоциация на археолозите, както и на редакционната колегия на Българското електронно списание за археология. Научното му творчество го характеризира като изследовател с траен интерес към проблемите на средновековната археология. Свидетелство за научните му приноси са престижните издания, в които е публикувана немалка част от неговите трудове, както и многобройните им цитирания не само у нас, но и от страна на чужди изследователи.

Както в текстовете, с които участва в конкурса Чавдар Кирилов, така и при тези от общия списък, не съм забелязала елементи на плагиатство.

Всичко това ми дава основание с убеденост да гласувам положително за присъждане на главен асистент д-р Чавдар Янакиев Кирилов академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология (Археология – Средновековно археология) за нуждите Катедра „Археология“ при СУ „Св. Климент Охридски“.

10 ноември 2023 г.

/Проф. д.и.н. Л. Дончева-Петкова/